

Özel Hastanelerde Finansal Performans Analizi: Kayseri İlinde Faaliyet Gösteren Özel Hastaneler Üzerine Bir Araştırma

Prof. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Ana Bilim Dalı, Nevşehir, sukrangungortanc@gmail.com, www.orcid.org/0000-0002-0675-2479

Tuğba ERCİYES ERAVCU

Doktora Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Nevşehir, tuubaerciyes@gmail.com, www.orcid.org/0000-0002-9229-5306

Öz

Hastanelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için finansal performanslarını iyi düzeyde tutmaları son derece önem arz etmektedir. Bu çalışma Kayseri ilinde faaliyet gösteren özel hastanelerin finansal performanslarını oran analizi tekniği ile değerlendirmeyi ve hastanelerin finansal performans düzeylerine etki eden faktörleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Veri kaynağı olarak Kayseri ilinde faaliyet gösteren özel hastanelerin kendi finansal sistemlerinde üretilen 2012-2017 yıllarına ait finansal tablolar yardımı ile hesaplanan oranlar kullanılmıştır. Kısıtlı erişim sebebi ile Kayseri’de faaliyet gösteren 11 özel hastaneden 6 tanesinin verilerine ulaşılabilmektedir. Hesaplanan oranlar sektör ortalamaları ile karşılaştırılarak finansal performanslar değerlendirilmiştir. Aynı zamanda belirlenen finansal değer yaratıcı unsurlar ile finansal oranlar arasında korelasyon olup olmadığı Spearman korelasyon analizi ile test edilmiştir: Elde edilen bulgular ile Kayseri’de faaliyet gösteren özel hastanelerin sektör ortalamalarına yakın performans göstergelerine sahip olduğu ve bu göstergelerin finansal unsurlardan etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel Hastaneler, Finansal Performans, Oran Analizi, Spearman Korelasyon Testi

Makale Gönderme Tarihi: 20.11.2021

Makale Kabul Tarihi: 22.12.2021

Önerilen Atıf:

Güngör Tanç, Ş. ve Erciyes Eravcu, T. (2021). Özel Hastanelerde Finansal Performans Analizi: Kayseri İlinde Özel Hastaneler Üzerine Bir Araştırma, *İşletme Akademisi Dergisi*, 2 (4): 381-397.

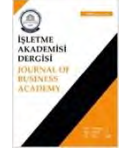

Journal of Business Academy

2021, 2 (4): 381-397

DOI:10.26677/TR1010.2021.914

Dergi web sayfası: www.isakder.org

Financial Performance Analysis in Private Hospitals: A Research on Private Hospitals in Kayseri

Prof. Dr. Şükran GÜNGÖR TANÇ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, Nevşehir, sukrangungortanc@gmail.com, www.orcid.org/0000-0002-0675-2479

Tuğba ERCİYES ERAVCU

PhD Student, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Social Sciences Institute, Department of Business Administration, Nevşehir, tuubaerciyes@gmail.com, www.orcid.org/0000-0002-9229-5306

Abstract

It is extremely important for hospitals to keep their financial performans at a good level in order to sustain their existence. This study aims to evaluate the financial performance of private hospitals operating in Kayseri province with ratio analysis technique and to determine the factors that affect the financial performance levels of these hospitals. As the data source, the rates calculated with the help of the financial statements for the years 2012-2017 produced in the financial systems of private hospitals operating in Kayseri province are used. Due to the restricted access, the data of 6 of the 11 private hospitals operating in Kayseri were accessible. Financial performances are evaluated by comparing the calculated ratios with the sector averages. At the same time, Spearman correlation analysis was used to test whether there is a correlation between the determined financial value, creative factors and financial ratios. With the findings obtained, it is concluded that private hospitals operating in Kayseri had performance indicators close to the sector averages and these indicators are affected by financial factors.

Keywords: Private Hospitals, Financial Performance, Ratio analysis, Spearman Correlation Analysis.

Received: 20.11.2021

Accepted: 22.12.2021

Suggested Citation:

Güngör Tanç, Ş. ve Erciyes Eravcu, T. (2021). Financial Performance Analysis in Private Hospitals: A Research on Private Hospitals in Kayseri, *Journal of Business Academy*, 2 (4): 381-397.

1. GİRİŞ

Teknolojinin gelişmesi ve küreselleşme ile birlikte devletler, kurumlar ve bireyler birçok alanda rekabet halindedir. Bu rekabet koşulları sağlık kuruluşlarını da finansal ve idari açıdan etkilemiş ve sağlık kurumları işletmeciliğinde birtakım değişimler yaşanmıştır. Sağlık alanında gerçekleşen teknolojik ilerlemelerle birlikte sağlık hizmetine karşı talep artmış ve sağlık sektörü en çok kaynak aktarılan sektör haline gelmiştir. Bu durum sağlık sektörünün ekonomik olarak da ön plana çıkmasına neden olmuştur. Sağlık sektörü ülkelerin ekonomilerinin önemli bir parçası ve büyük bir hizmet alanı olarak faaliyet göstermektedir. Bununla birlikte toplumların beden ve ruh sağlığı açısından daha sağlıklı bir hayat sürmelerinde de önemli vazifeleri üstlenen kuruluşlardır (Kaufman, 1994). Genellikle kar amacı gütmeyen kurumlar olarak bilinen sağlık işletmeleri kaynakların büyümesi ve pazarın genişlemesi ile birlikte artık günümüzde temel işletmecilik teknikleriyle yönetilmeye başlanmıştır. Hastaneler sektördeki pazar etkinliğini artırmak, sağlık hizmetlerinde meydana gelen değişikliklere ve artan maliyetlere çözümler bulmak durumunda kalmıştır. Bu durumda hastanelere sağlık hizmetlerinin yeniden tasarlanması konusunda bir takım görevler düşmektedir (Walston ve Kimberly, 1997:143-163).

Sağlık hizmetlerinde gerçekleşen bu değişim ve dönüşüm hastane yönetimlerini de etkilemektedir. Özellikle sağlık hizmetlerinin maliyetlerindeki artış birçok sağlık kurumunu artan bu maliyetleri kontrol altında tutmaya yönlendirmiştir. Bu durum bir yandan hastanelerin gelirlerinde azalmaya neden olurken diğer taraftan sağlık işletmeleri arasındaki rekabet artırmıştır. Artan rekabet ortamı hastane yönetimlerini alternatif yönetim modelleri üzerinde düşünmeye sevk etmiş ve müşteri ve pazar odaklı yönetim, insan kaynakları yönetimi gibi kavramlar hastane yönetimi modellerinde kullanılmaya başlanmıştır (Welch ve Kleiner,1995:32-35).

Sağlık sektöründe rekabetin artmasından dolayı sağlık kurumlarının işletmecilik ilkeleriyle faaliyet göstermeleri yadsınamaz bir durumdur. Bu nedenle diğer organizasyonlarda olduğu gibi işletme performansı, karlılık, kaynak verimliliği gibi ölçütler sağlık kurumlarında da önemli bir hal almaya başlamıştır (Gider, 2004: 15).

Son yıllarda ülkemizde de sağlık alanında meydana gelen dönüşüm ve iyileştirmeler hasta ve çalışan memnuniyeti ile bunlara ilişkin beklentilerin artmasına neden olmuştur. Artan beklentiler beraberinde yatırım, hizmet ve yönetim giderlerini de artırmıştır. Yöneticiler artan beklentiler ve yükselen maliyetlerle birlikte kalite ve maliyet odaklı bir hastane yönetim sistemine geçmiştir. Bu sistemde hastane yönetimleri rekabetin artması ile birlikte değişen pazar koşullarına uygun hizmet sunmak ve işletme hedeflerinin hangi noktasında bulduklarını tespit etmek için performans ölçüm tekniklerini kullanmaktadırlar. Bu teknikler hastane yönetimlerinin kendi finansal durumlarını değerlendirip finans yapılarını da bu doğrultuda şekillendirmeleri noktasında ciddi katkı sunmaktadır (Janati vd., 2014:92).

Bu çalışma genel olarak sağlık işletmeleri yönetimi açısından son derece önemli olan finansal performansın değerlendirilmesi yöntemlerinden oran analizi yöntemine odaklanmıştır. Çalışmada Kayseri ilinde faaliyet gösteren 11 özel hastane içerisinden verilere ulaşamama kısıtı nedeni ile 6 özel hastanenin 5 yıllık mali verileri kullanılmış, performans ölçümü oran analizi tekniği kullanılarak yapılmış ve belirlenen 5 değer yaratıcı unsurun finansal performans ile ilişkili olup olmadığı Spearman korelasyon testi ile analiz edilmiştir.

2. HASTANELERİN FİNANSAL PERFORMANSINI DEĞERLENDİREN ÇALIŞMALAR

Literatürde gerek kamu gerekse özel hastanelerin finansal performansının çeşitli oranlar yardımı ile değerlendirildiği birçok çalışma ile karşılaşmıştır. Literatürde hastanelerin oran analizi

yöntemi ile finansal performansını ölçmeyi amaçlayan ilk çalışma 1979 yılında Choate ve Tanada tarafından yapılmıştır. Çalışmada oran analizi yöntemi ile hastanelerin yıllara göre finansal performansı değerlendirilmiştir (Çam, 2016: 20).

Cleverly 1990 yılında 50 kar amaçsız hastane üzerinde yaptığı araştırmasında öz sermaye getirisini (ROE) performans ölçütü olarak almış ve hastaneleri 25 düşük ve 25 yüksek performansa sahip hastaneler olarak değerlendirmiştir. Çalışma ile yüksek performansa sahip hastanelerin sermaye bileşiminde borç kullanmaktan kaçındıkları, maliyet kontrolünde daha etkin oldukları ve alacakların tahsilinde hızlı davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Gapenski ve diğerleri 1993 yılında yaptıkları 169 hastaneyi kapsayan çalışmada örgütsel, yönetsel, hasta karışımı ve pazar faktörleri değişkenlerini kullanmışlardır. Çalışmada regresyon analizi yöntemi kullanılarak hastanelerin vergi öncesi ve vergi sonrası varlıklarının geri dönüşü arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Shukla ve diğerleri 1997 yılında 83 hastane üzerinde yaptıkları çalışmada 70 kar amaçlı ve 13 kar amaçsız hastane arasındaki performans farklılığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Hastanelerin finansal verileri kullanılarak 16 finansal oranın hesaplandığı çalışmada varyans analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kar amaçlı hastanelerin kar amaçsız hastanelere göre daha yüksek kar marjlarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gider tarafından 2004 yılında yapılan doktora çalışmasında Acıbadem Sağlık Hizmetleri ve Ticaret A.Ş.'nin 1998-2003 yılları finansal verileri kullanılarak yarattığı ekonomik katma değeri saptamak amacı ile finansal performans düzeyi ve bu performansı etkileyen faktörler araştırılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre işletmenin 2001 yılı dışında diğer yıllarda ekonomik katma değer yaratarak olumlu finansal performans sergilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Özgülbaş 2006 yılında yaptığı çalışmada bir kamu hastanesinin 1996-2000 yılları verilerini kullanarak trend analizi yöntemi ile finansal performansını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Analiz sonucunda hastanenin dönen varlık devir hızını artırması gerektiği ve bunun da nakitlerinin daha etkin kullanılması yolu ile mümkün olabileceği kanısına varmıştır. Ayrıca hastanenin gerek toplam varlıkların gerekse dönen varlıkların finansmanında yabancı kaynak kullanımının artırılabilmesi sonucuna ulaşmıştır.

Özgülbaş ve diğerleri 2008 yılında Türkiye'deki özel hastanelerin finansal performansını etkileyen faktörleri belirlemek amacı ile yaptıkları çalışmada T.C. Merkez Bankası kayıtlarında bulunan 797 özel hastanenin 1994-2005 yılları arasındaki finansal verilerini dikkate almışlardır. Yapılan analizler ile araştırma kapsamındaki hastanelerin yarısından fazlasının finansal performans düzeyinin düşük olmasına rağmen likidite sıkıntısı yaşamadığı ve kısa vadeli borçlarını ödeme gücüne sahip kuruluşlar olduğu tespit edilmiştir.

Gider 2011 yılında yaptığı çalışmada Kasım 2000 ve Şubat 2001 yılında yaşanan ekonomik krizlerin özel hastanelerin finansal performansına olan etkilerini araştırmak amacıyla Acıbadem Sağlık Hizmetleri ve Ticaret A.Ş.'nin 1998-2003 dönemi verileri ile finansal performansını analiz etmiştir. Araştırma sonucunda Acıbadem Sağlık Hizmetleri ve Ticaret A.Ş.'nin finansal performansının Kasım 2000 ve Şubat 2001 tarihlerinde yaşanan krizlerden olumsuz yönde etkilendiği ancak sonraki yıllarda bu olumsuzluğun sürmediği tespit edilmiştir.

Ercan ve diğerleri 2013 yılında 12 kamu hastanesi üzerinde yaptıkları çalışmada oran analizi yönteminin finansal performans değerlendirmede uygulanabilirliğini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Bu amaçla oran analizi yöntemini kullanarak söz konusu hastanelerin 2008-2012 dönemi finansal performansını değerlendirmişlerdir. Yapılan çalışma sonucunda bu hastanelerin varlık kullanımındaki verimliliğe işaret eden faaliyet oranlarında iyileşmeler gözlenirken,

kaynak kullanımındaki verimliliği ifade eden karlılık oranlarında aynı iyileşmenin görülmediğini ortaya koyulmuştur.

Avcı 2014 yılında yaptığı çalışmasında ise hastanelerde operasyonel ve finansal göstergeler arasındaki ilişkiyi araştırmak amacı ile Ankara’da yer alan bir özel eğitim araştırma hastanesinin 7 yıllık finansal tablolarını oran analizi yöntemi ile analiz etmiştir. Çalışma sonucunda finansal performans göstergeleri ile yatak doluluk oranı, yatak sayısı, poliklinik sayısı ve ameliyat sayısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu ortaya konmuştur.

3. METODOLOJİ

Genel olarak finansal analiz “işletmelerin finansal durumunun ve faaliyet sonuçlarının, finansal açıdan yeterli olup olmadığını saptamak ve geleceğe yönelik tahminlerde bulunabilmek amacıyla, finansal tablolarda yer alan hesaplar arasındaki ilişkilerin ve bunların yıllar içindeki gelişmelerinin incelenmesi” olarak tanımlanmaktadır (Akgüç 1998).

Finansal analizde temel olarak kullanılan 4 teknik; Karşılaştırmalı Tablolar Analizi (Yatay Analiz), Yüzdeler Yöntemi (Dikey Analiz), Eğilim Yüzdeleri Analizi (Trend Analizi) ve Oran Analizi (Rasyo Analizi) olmasına rağmen bu çalışma kapsamı ve amacı itibari ile oran analizi yöntemi üzerinde odaklanmıştır. Oran analizi yöntemi organizasyonların finansal performanslarını analiz etmek amacıyla kullanılan teknikler arasında en yaygın kullanılan teknik olarak nitelendirilebilmektedir.

Diğer işletmelerde olduğu gibi sağlık işletmelerinde de finansal performansın artırılabilmesi maliyetlerin kontrolü ile mümkündür. Sağlık işletmelerinde sunulan hizmetlerin maliyetlerini kontrol altına almak, kaynakların daha etkin dağıtılmasını, hizmet kalitesinin yükseltilmesini ve verimliliğin artırılmasını sağlamaktadır. Hastane işletmelerinin karmaşık faaliyet yapısı ve geniş ürün yelpazesine sahip olması hastanelerin finansal yöneticilerini maliyet kontrolü konusunda daha titiz davranmaya itmektedir (Çil Koçyiğit, 2012).

Özel hastanelerde kamu hastanelerine göre finansal performans ve verimlilik gibi konularda beklentilerin daha yoğun olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla finansal oran analizleri özel hastanelerde bu beklentilerin karşılanmasında büyük önem taşımaktadır. Finansal performans analizinde çeşitli oranlar kullanılmakla birlikte özellikle hastanelerin finansal performansını ölçmede kullanılan oranlar için Cleverly’nin (1992) çalışmalarında hastane performansını ölçmede kullandığı 12 finansal oran referans olarak kabul görmektedir.

Bu çalışmada da finansal performans analizi 12 finansal oran üzerinden yapılarak hastanelerin finansal performansı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu oranlar ve hesaplama açıklamaları aşağıdaki sıralandığı gibidir;

- **Likidite Analizi Oranları**
 - a) *Cari Oran*: Dönen Varlıklar/Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
 - b) *Likidite Oranı*: (Dönen Varlıklar- Stoklar)/Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
 - c) *Nakit Oranı*: (Kasa+Bankalar+Ser.Men.Kıymetler)/Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar
- **Finansal Yapı Analizi Oranları**
 - a) *Öz Sermayenin Aktif Toplamına Oranı*: Öz Sermaye/Aktif Toplamı
 - b) *Kaldıraç Oranı*: Borçlar Toplamı/Aktif Toplamı
 - c) *Borçlar/Öz Sermaye Oranı*: Borçlar/Öz Sermaye
- **Faaliyet Analizi Oranları**
 - a) *Stok Devir Hızı*: Satılan Mal Maliyeti/ Ortalama Stoklar
 - b) *Aktif Devir Hızı*: Net Satışlar/Aktif Toplamı
 - c) *Alacakların Ortalama Tahsil Süresi*: Ticari Alacaklar/(Yıllık Satışlar/360)
- **Karlılık Analizi Oranları**

- Net Kar Marjı*: Net Kar/Net Satışlar
- Toplam Aktiflerin Getiri Oranı (Roa)*: Net Kar/Aktif Toplamı
- Öz Sermaye Getiri Oranı (Roe)*: Net Kar/Öz Sermaye

Bu araştırmanın amacı Kayseri ilinde faaliyet gösteren özel hastanelerin 2012-2017 döneminde ulaştığı finansal performans düzeyinin oran analizi yöntemi ile değerlendirilmesi ve bu düzeyi etkileyen faktörlerin araştırılmasıdır.

Kayseri’ de faaliyet gösteren 11 özel hastane olmasına karşın bu araştırmanın evrenini mali verilere ulaşamama kısıtı nedeni ile 6 özel hastanenin 2012-2017 dönemi mali verileri oluşturmaktadır.

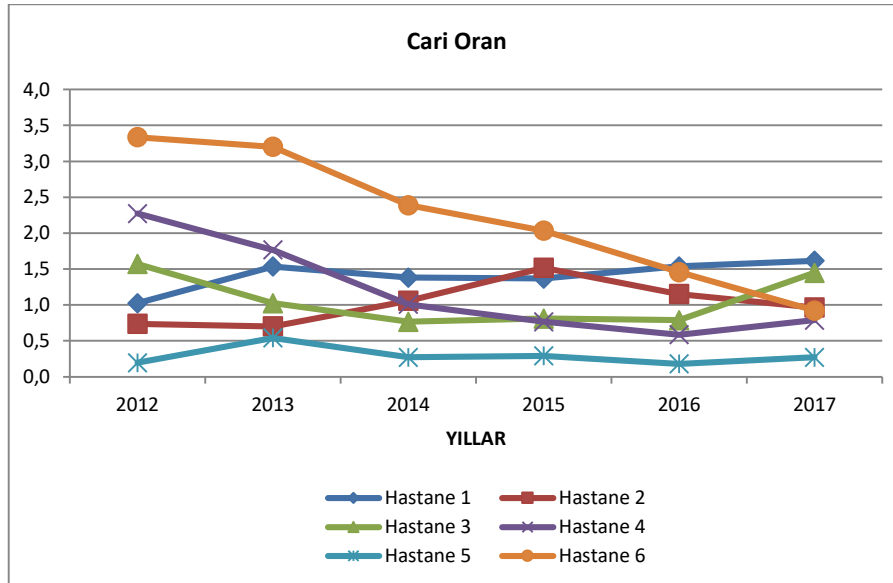
Veriler analiz edilirken her bir hastane için 2012-2017 yılları arasında hastanelerin kendi mali sisteminde üretilen finansal tablolar kullanılmış, bu finansal tablolardan bilanço ve gelir tabloları Excell programına aktararak yukarıda belirtilen 12 finansal oran hesaplamaları yapılmıştır. Sonrasında finansal performansı etkilediği düşünülen değer yaratıcı unsurlar (Net Satışlar, Esas Faaliyet Karı, Duran Varlık Yatırımları, Satılan Malın Maliyeti, Net İşletme Sermayesi) ile finansal oranlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı SPSS paket programında Spearman Korelasyon testi ile incelenmiştir. Spearman Korelasyon testinin kullanılma sebebi ise çalışmadaki verilerin normal dağılıma uygunluk göstermemesidir.

4. BULGULAR

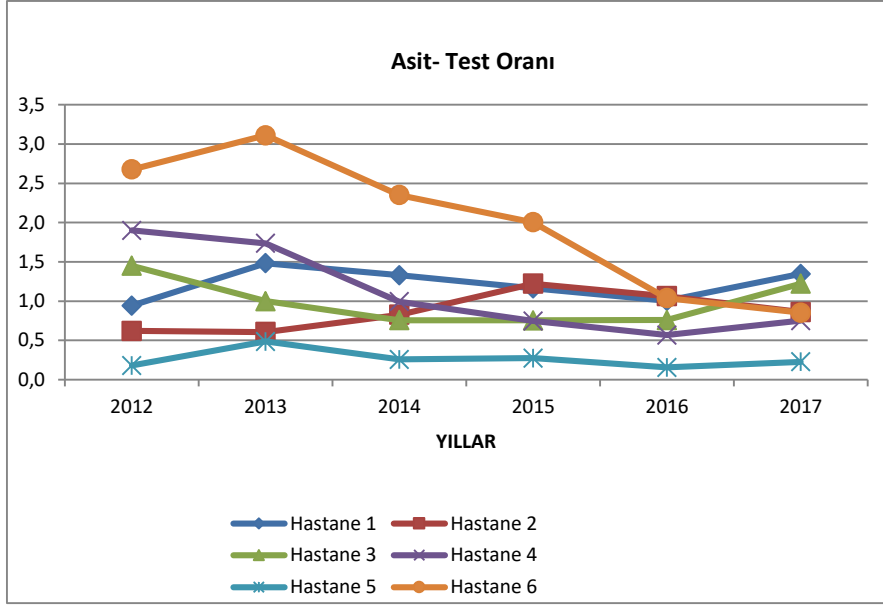
Kayseri ilinde faaliyet gösteren 6 özel hastanenin performans analizleri oran analizi yöntemi ile 2012-2017 yılları bilanço ve gelir tablosu verilerinden yararlanılarak yukarıda bahsi geçen 12 finansal oran hesaplanarak likidite, finansal yapı, faaliyet ve karlılık analizi alt başlıklarında grafikler yardımıyla değerlendirilmiştir.

• Likidite Analizi

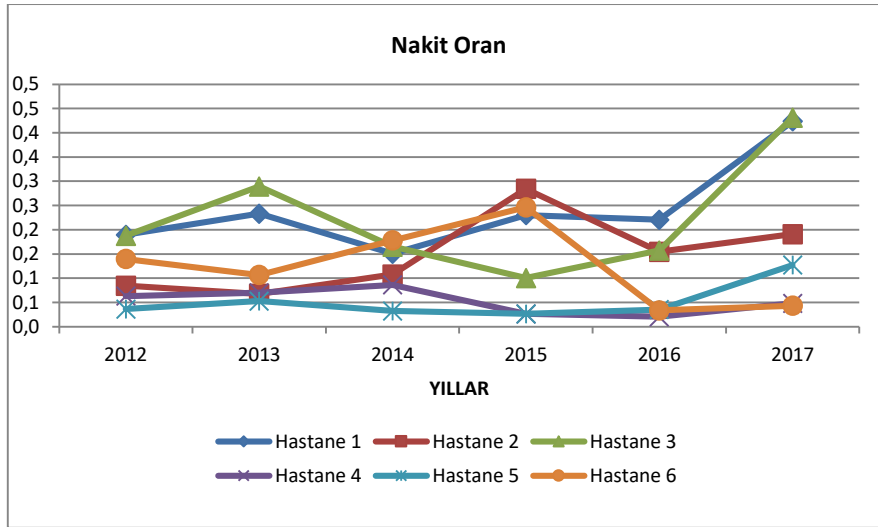
Hastane işletmelerinin kısa vadeli borç ödeme yeteneğini ve işletme sermayesi yeterliliğini ölçmeyi amaçlayan likidite oranları aşağıdaki grafiklerde yıllar bazında gösterilmiştir.

Şekil 1. Yıllara Göre Cari Oranlar

Şekil 2. Yıllara Göre Asit-Test Oranları

Şekil 3. Yıllara Göre Nakit Oranları

Bir hastanenin kısa vadeli borç ödeme yeteneği o hastanenin likidite oranları ile değerlendirilmektedir. Likidite oranlarının ortalamaların altında seyretmesi kısa vadeli borçların ödemesinde güçlük yaşanacağına, yüksek seyretmesi ise likidite fazlalığına işaret etmektedir.

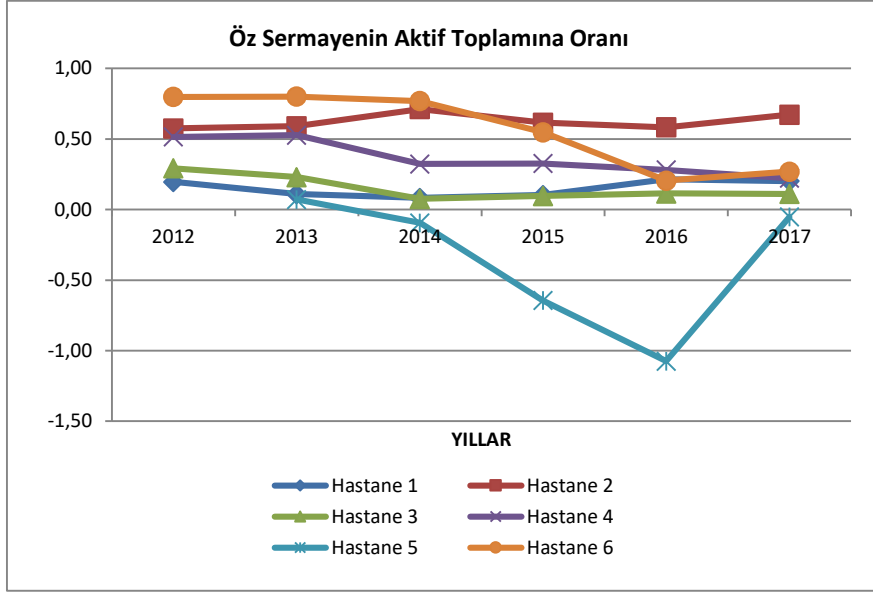
Kısa vadeli borç ödeme gücünün göstergesi olan cari oranın gelişmiş ülkelerde 2, gelişmekte olan ülkelerde ise 1,5 olması kısa vadeli borç ödeme yeteneğine olumlu bir bakış açısı için önem arz etmektedir. Stoklar dışında diğer dönen varlıkların borç ödeme yeteneğini gösteren asit-test oranının gelişmiş ülkelerde 1, gelişmekte olan ülkelerde ise 0,65-0,80 bandında seyretmesi olumlu bir durum olarak kabul görmektedir. Birinci derece likidite oranı olarak kabul gören ve alacakların tahsil edilememesi veya stokların elden çıkarılmama durumu gibi olağanüstü durumlarda kasa, banka ve serbest menkul kıymetlerin borç ödeme gücünü gösteren nakit oranının ise 0,20 nin altına düşmemesi olumlu olarak kabul edilmektedir (Aydemir, 2018: 142).

Araştırma sonucunda oluşturulan grafikleri incelediğimizde Kayseri ilinde faaliyet gösteren 6 özel hastanenin likidite oranlarının genel kabul gören oranların altında kaldığı görülmektedir.

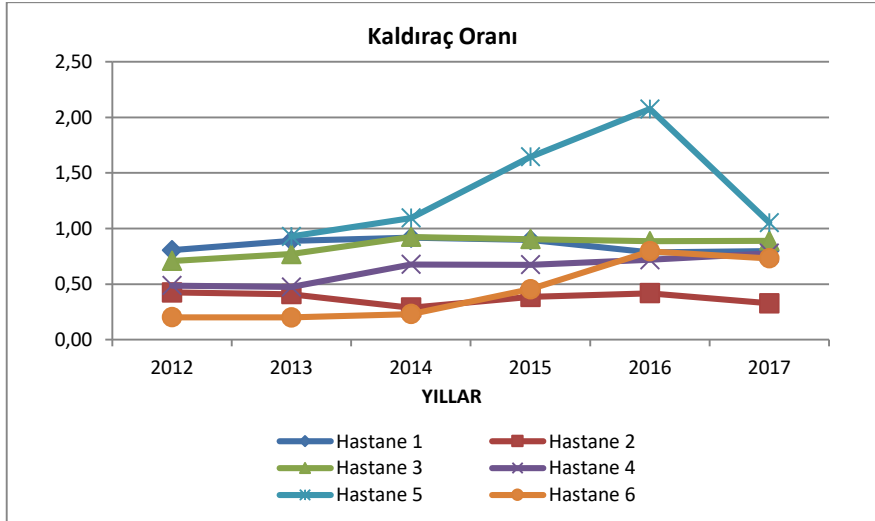
Bu durum Kayseri’de araştırma kapsamında analiz edilen özel hastanelerin 2012-2017 yılları arasında kısa vadeli borçlarını ödemekte zorlandığını bu zorluğun özellikle 2016 yılında en üst düzeye ulaştığını göstermektedir.

• **Finansal Yapı Analizi**

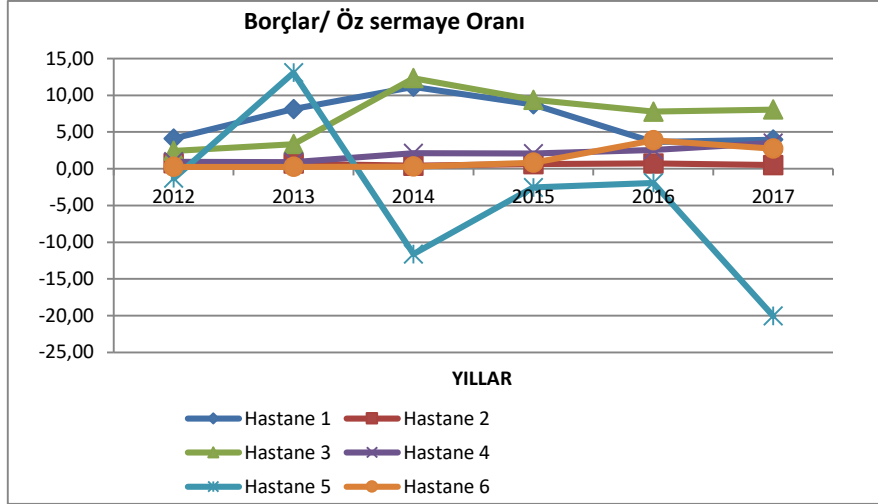
Genellikle firmanın kullandığı yabancı kaynaklar ile öz sermaye arasında hesaplanan oranlardan oluşan ve firmanın finansal yapısını analiz eden finansal yapı oranları 6 hastane için yıllar bazında Şekil 4, Şekil 5 ve Şekil 6 yardımı ile değerlendirilmiştir.

Şekil 4. Yıllara Göre Öz Sermaye/Aktif Toplamı Oranları

Şekil 5. Yıllara Göre Kaldıraç Oranları

Şekil 6. Yıllara Göre Borçlar/Öz Sermaye Oranları

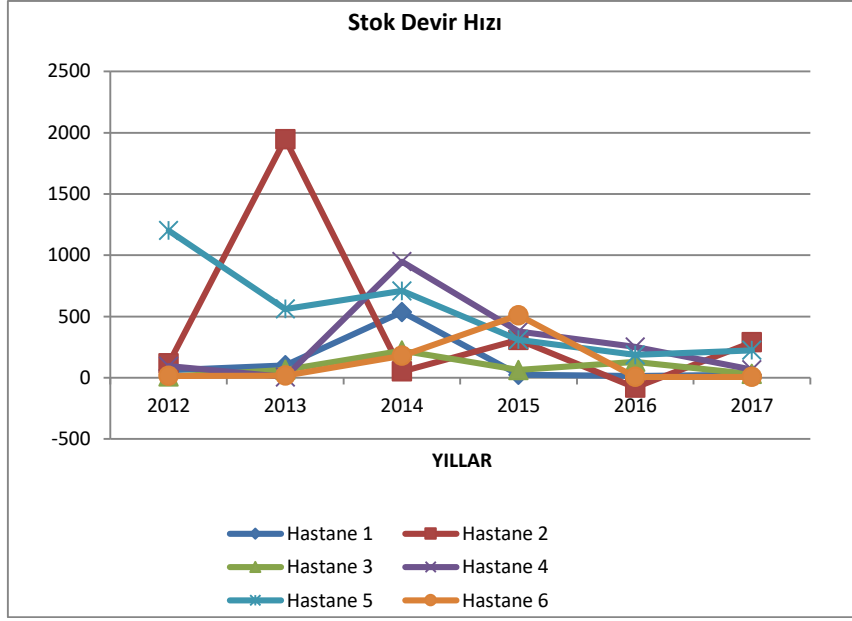
Finansal yapı oranları işletmelerin ölçülü bir şekilde finanse edilip edilmediği, kredi verenlerin emniyet paylarının yeterli olup olmadığı, firmanın uzun vadeli yükümlülüklerini karşılayıp karşılayamayacağı hakkında önemli ipuçları veren oranlardır (Akgüç, 1998: 32). Öz sermaye/Aktif Toplamı oranı işletmelerin kaynak yapısının yüzde kaçının öz sermayeden oluştuğunu gösterirken, Kaldıraç oranı ise firmanın aktiflerinin yüzde kaçının borçlardan oluştuğunu göstermektedir. Borçlar/Öz sermaye oranı ise firmaların aktiflerinin yüzde kaçının firma sahipleri tarafından finanse edildiğini göstermektedir (Gider, 2011: 90).

Öz sermaye/ aktif toplamı oranının gelişmiş ülkelerde 0,50 nin altına düşmesi tehlikeli bir durum olarak algılanırken, ülkemiz gibi gelişmekte olan ülkelerde öz sermaye bulmanın zorluğu nedeni ile 0,50 nin altına düşmektedir. Kaldıraç oranının ise gelişmiş ülkelerde 0,50 nin üzerinde olması bir uyarı niteliğindedir. Çünkü bu oranın yüksek olması kredi verenler açısından emniyet marjının dar olduğu anlamına gelmektedir. Borçlar/ öz sermaye oranının ise 1 olması bir kaynak dengesi olarak algılanmaktadır (Akgüç, 1998: 35).

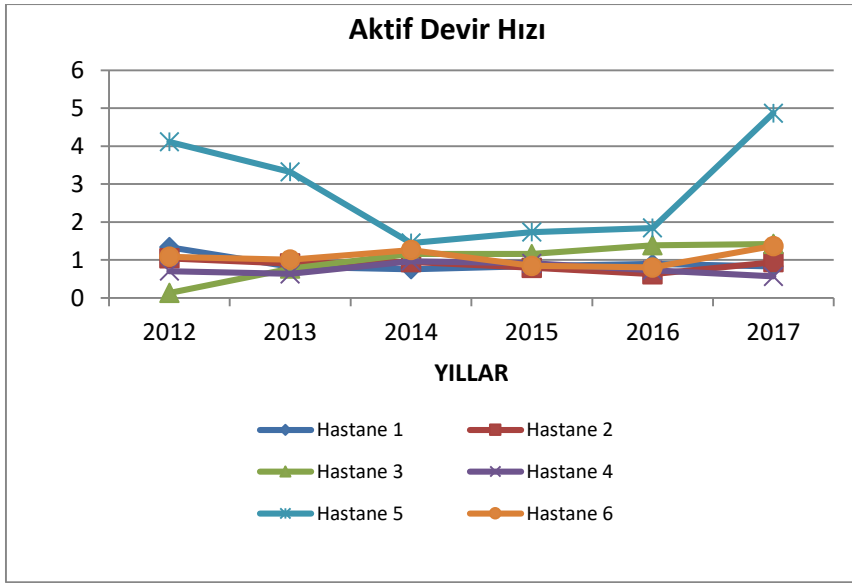
Araştırma bulgularına bakıldığında finansal yapı oranlarına ait grafiklerde de görüleceği üzere Kayseri’de faaliyet gösteren özel hastanelerin sermaye yapılarının ciddi oranda yabancı kaynaktan oluştuğu, bu hastanelerin öz kaynak sağlamada sıkıntı çektiği söylenebilmektedir. Ayrıca 1’ in oldukça üzerinde olan borçlar/öz sermaye oranlarının da işaret ettiği gibi hastanelerin daha çok borçlanarak faaliyetlerini sürdürdükleri söylenebilir.

• Faaliyet Yapısı Analizi

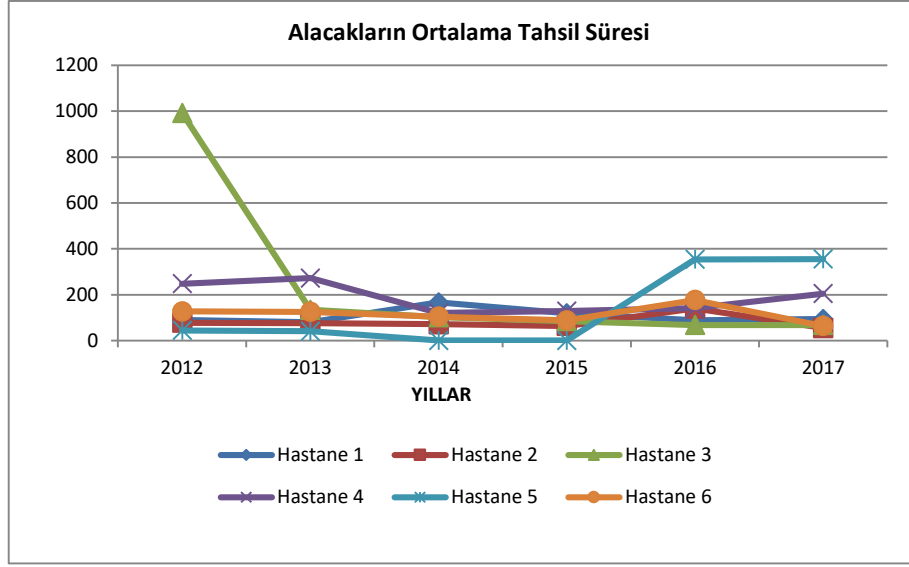
Kayseri’de bulunan özel hastanelerin faaliyet yapısına ilişkin bir çerçeve çizmeyi amaçlayan faaliyet oranlarının yıllara göre yansıtıldığı grafikler Şekil 7, Şekil 8 ve Şekil 9’da verilmiştir.

Şekil 7. Yıllara Göre Stok Devir Hızı Oranları

Şekil 8. Yıllara Göre Aktif Devir Hızı Oranları

Şekil 9. Yıllara Göre Alacakların Ort. Tahsil Süreleri

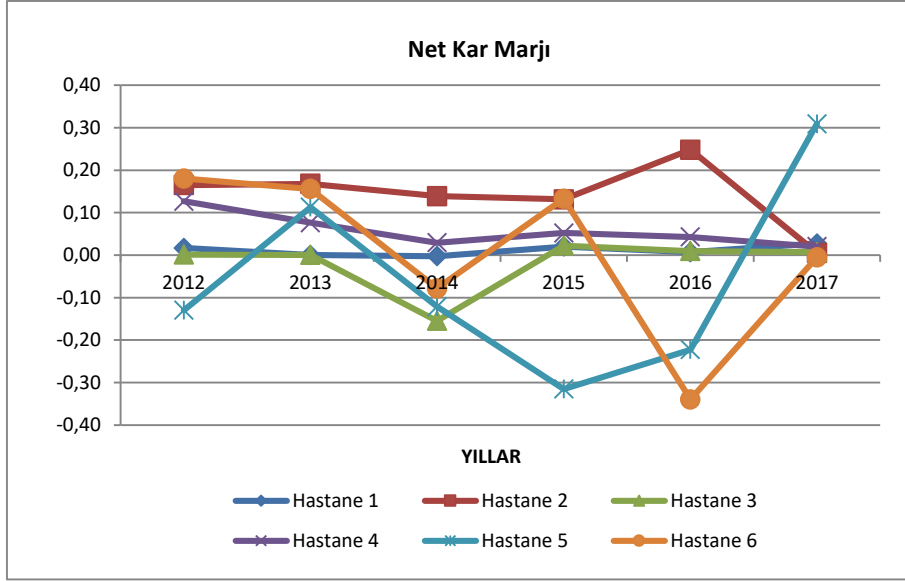
Faaliyet oranlarından stok devir hızı stokların ne kadar sürede nakde çevrildiğini gösterirken, aktif devir hızı oranı da varlıkların ne derecede etkin kullanıldığını ifade etmektedir. Bunun yanında alacakların ortalama tahsil süresi açısından da anlaşılacağı üzere firmanın satış yaptıktan ne kadar süre sonra tahsilat yapacağını göstermektedir.

Hastanelerde stok devir hızı oranı 0,50 seviyesinde, aktif devir hızı oranı 1 seviyesinde kabul görürken alacakların ortalama tahsil süresinin de 57 gün civarında olması normal bir durum olarak kabul edilmektedir (Gider, 2011: 91).

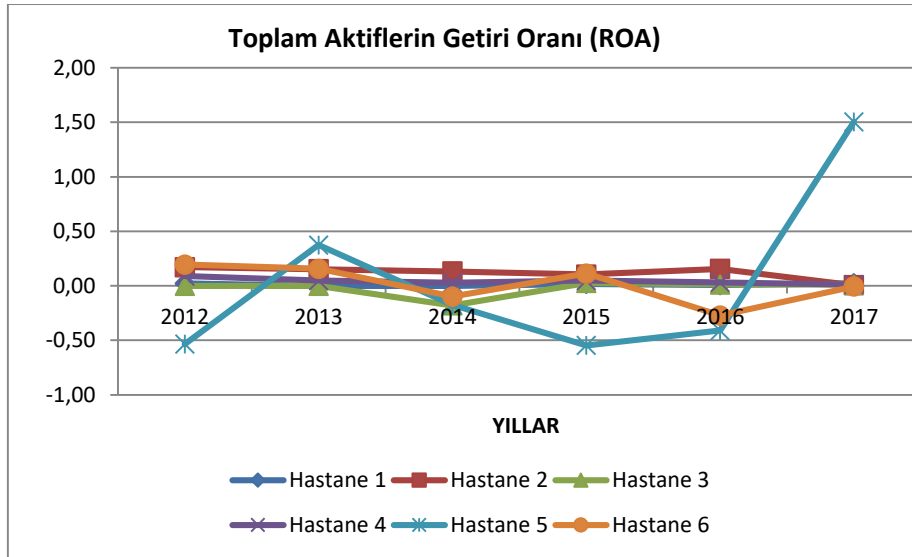
Grafikler incelendiğinde Kayseri'deki hastanelerin aktif yönetiminde etkin oldukları ve aktif devir hızlarının kabul gören oran bandında seyrettiği görülmektedir. Ancak bu hastanelerin alacaklarını tahsil yeteneğinin geliştirilmesi gerektiği de grafiklerde gözlemlenmektedir. Ayrıca hastanelerin stok devir hızı oranlarının kabul gören oranlardan uzak olması ise hastanelerin stok bulundurma durumunun olmamasından kaynaklanmaktadır.

- **Karlılık Analizi**

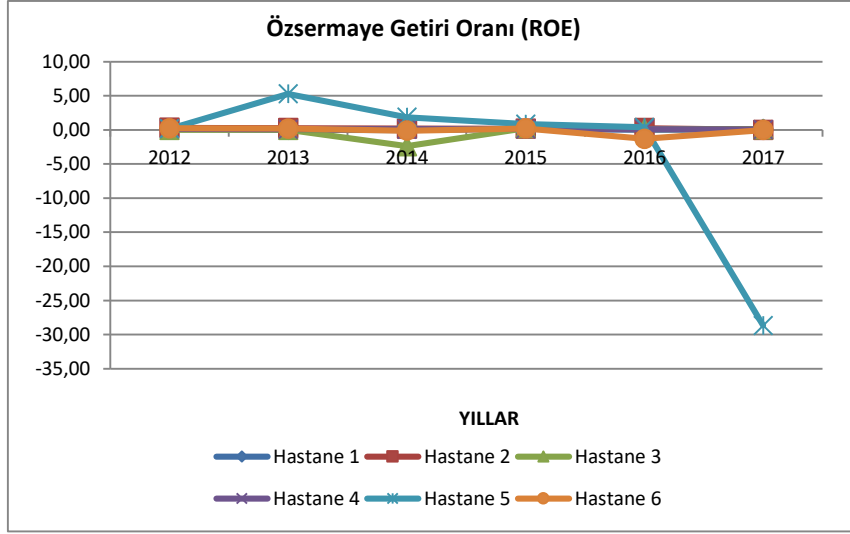
Verimlilik göstergeleri olarak da kabul gören karlılık oranlarının yıllara göre projeksiyonu Şekil 10, Şekil 11 ve Şekil 12'de görülmektedir.

Şekil 10. Yıllara Göre Net Kar Marjı Oranları

Şekil 11. Yıllara Göre Aktif Getiri Oranları

Şekil 12. Yıllara Göre Öz Sermaye Getiri Oranları

Karlılık göstergelerinden olan Net kar marjı oranının kabul gören düzeyi 0,027 iken aktiflerin getiri oranı 0,038 ve öz sermaye getiri oranı 0,074 düzeyinde normal kabul edilmektedir (Gider, 2011: 93).

Kayseri’de faaliyet gösteren özel hastanelerin karlılık oranları incelendiğinde maliyet ve üretim etkinliğini gösteren net kar marjlarının ve aktif getiri oranlarının beş yıllık analiz döneminde sektör ortalamalarını hemen hemen yakaladığı gözlemlenmektedir. Buna karşın öz sermayenin getiri oranlarının bazı yıllarda negatif performans göstermesi nedeni ile sektör ortalamalarının altında kaldığı tespit edilmiştir.

Araştırma konusu özel hastanelerin likidite oranlarının yetersiz olmasından kaynaklı cari yükümlülüklerini yerine getirmekte zorlanmasının finansal başarısızlık riskine yol açabileceği düşünülmektedir. Finansal yapı oranlarına bakıldığında borç kullanım oranlarının kabul gören standartların üstünde olması bu hastanelerin ağırlıklı olarak borçla finanse edildiklerini, öz sermayelerinin zayıf olduğunu göstermektedir. Bunun yanında söz konusu hastanelerin alacak yönetimindeki yetersizlikler de finansal sıkıntı riskini artırmaktadır. Bu hastanelerin finansal sıkıntıya düşme riski arz-talep dengesindeki talep kısmında bulunan ve sağlık hizmeti alan Kayseri ilindeki nüfus açısından da olumsuz bir durumdur. Bu olumsuzluğun Kayseri ili nüfusu üzerindeki etkilerini en alt düzeye indirebilmek için gerekli tedbirler alınırken sağlık kuruluşlarının sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde toplumun refah düzeyini etkileyen unsurlardan biri olduğu göz ardı edilmemelidir.

- **Kayseri’deki Özel Hastanelerin Finansal Performansını Etkileyen Finansal Unsurların Belirlenmesi**

Çalışmanın ikinci aşamasında analiz konusu özel hastanelerin finansal performansına etki edebileceği düşünülen beş değer yaratıcı unsur belirlenmiştir. Bunlar; net satışlar, esas faaliyet karı, duran varlık yatırımları, satılan malın maliyeti ve net işletme sermayesidir.

Değer yaratıcı unsurların söz konusu hastanelerin finansal performansı ile ilişkili olup olmadığının belirlenmesi amacıyla Spearman Korelasyon Testi uygulanmıştır. Analiz için bu testin uygunluğuna verilerin normal dağılması sebebi ile karar verilmiştir. Analiz 2012 yılı ile

2017 yılları arasındaki dönemdeki veriler üzerinde yapılmıştır. Analiz sonuçları Tablo 1' de gösterilmektedir.

Tablo 1. Yıllara Göre Finansal Oranlar ile Değer Yaratıcı Finansal Unsurlar İlişkisi

Finansal Oranlar		Finansal Değer Yaratıcı Unsurlar				
		Net Satışlar	Esas Faaliyet Kârı	Duran Varlık Yatırımları	Satılan Malın Maliyeti	Net İşletme Sermayesi
Cari Oran	Spearman	,440**	,445**	,272	,367*	,930**
	"r					
Asit Test Oranı	Spearman	,421*	,439**	,272	,340*	,911**
	"r					
Nakit Oran	Spearman	,406*	,315	,282	,331*	,604**
	"r					
Öz Sermayenin Aktif Toplamına Oranı	Spearman	,361*	,580**	,478**	,327	,427**
	"r					
Kaldıraç Oranı	Spearman	-,361*	-,580**	-,478**	-,327	-,427**
	"r					
Borçlar Öz Sermaye Oranı	Spearman	,181	-,140	,147	,095	,198
	"r					
Stok Devir Hızı	Spearman	-,100	-,019	,058	-,058	-,239
	"r					
Aktif Devir Hızı	Spearman	-,318	-,371*	-,577**	-,167	-,376*
	"r					
Alacakların Ortalama Tahsil Süresi	Spearman	-,005	,274	,034	-,150	,172
	"r					
Net Kar Marjı	Spearman	,143	,652**	,238	,027	,167
	"r					
ROA	Spearman	,108	,571**	,170	,009	,180
	"r					
ROE	Spearman	-,279	-,061	-,177	-,227	-,239
	"r					
	p	,007	,007	,109	,028	,000
	p	,010	,007	,109	,042	,000
	p	,014	,061	,096	,049	,000
	p	,031	,000	,003	,052	,009
	p	,031	,000	,003	,052	,009
	p	,290	,417	,391	,583	,247
	p	,560	,911	,738	,738	,161
	p	,058	,026	,000	,331	,024
	p	,979	,106	,845	,383	,315
	p	,404	,000	,162	,876	,330
	p	,532	,000	,320	,957	,292
	p	,100	,723	,303	,183	,161

** Korelasyon katsayısı 0,01 düzeyinde anlamlı (2 yönlü)

* Korelasyon katsayısı 0,05 düzeyinde anlamlı (2 yönlü)

Finansal oranlar ile finansal değer yaratan unsurlar arasında bir ilişki olup olmadığını test eden Spearman korelasyon testi sonuçlarına göre (Tablo 1) likidite oranları incelendiğinde net satışlar ile cari oran, asit-test oranı ve nakit oranı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Esas faaliyet karı unsurunun cari oran ve asit-test oranı ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu

görülürken nakit oranı ile arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Satılan malın maliyeti ve net işletme sermayesi unsurlarının likidite oranlarının tümü ile arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ancak duran varlık yatırımları unsurunun üç likidite oranından hiçbiri ile arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Finansal yapı oranlarına baktığımızda net satışlar, esas faaliyet karı ve net işletme sermayesi unsurları ile öz sermaye/aktif toplamı oranı ve kaldıraç oranı arasında anlamlı bir ilişki bulunurken bu oranların satılan malın maliyeti ile anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığı görülmektedir. Finansal yapı oranlarından borçlar/öz sermaye oranının ise beş değer yaratan unsurdan hiçbiri ile arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Faaliyet oranlarını incelediğimizde aktif devir hızının esas faaliyet karı, duran varlık yatırımı ve net işletme sermayesi unsurları ile arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. Stok devir hızı ve alacakların tahsil süresinin beş unsurdan hiçbiri ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı gibi aktif devir hızının da net satışlar unsuru ile arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Verimlilik göstergesi olan karlılık oranlarına baktığımızda ise net kar marjı ve ROA oranının esas faaliyet karı ile olan anlamlı ilişkisi dışında karlılık oranlarının hiçbiri ile değer yaratan unsurlar arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Yapılan analiz sonucunda ele alınan finansal oranların istatistiksel olarak anlamlı ilişkileri tespit edilen finansal unsurlardan etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

5. SONUÇ

Türkiye’ de sağlık sektörünün gelişmesi, bu sektörün oyuncularını olan hastanelerin gelişmesi ve etkin yönetilmesi ile doğrudan ilişkilidir. Bu noktada diğer kurumlarda olduğu gibi hastanelerin de “Ölçemediğimizi yönetemeyiz” ilkesi ile hareket ederek finansal performanslarını ölçmesi, değerlendirmesi ve bu doğrultuda politikalar ile hareket etmeleri oldukça önem arz etmektedir. Hastanelerin finansal ölçüm, analiz ve değerlendirme faaliyetlerinin doğrudan sağlık sektörünü dolaylı olarak da ülke ekonomisini etkileyeceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada Kayseri ilinde faaliyet gösterilen özel hastanelerin 2012-2017 yılları finansal verileri kullanılarak oran analizi yöntemi ile finansal performansları değerlendirilmeye çalışılmış ve ele alınan oranların belirlenen finansal unsurlardan etkilenip etkilenmediği ortaya konulmuştur.

Kayseri ilinde faaliyet gösteren özel hastanelerin likidite analizi sonuçları bu hastanelerin yeterli likit varlık bulundurmadıklarını ve bu durumun da kısa vadeli borçları ödemedede zorluklara yol açabileceğini göstermektedir.

Söz konusu özel hastanelerin varlık ve kaynak yapısı incelendiğinde genel kabul gören oranların üzerinde borç kullanım oranları tespit edilmiştir. Bu hastanelerin varlıklarını yüksek oranda borçla finanse etmelerinin finansal sıkıntıya düşme risklerinin yüksek olduğu söylenebilmektedir. Bu hastanelerin kaynak yapılarında öz sermaye sağlama konusunda güçlendirme yapmaları ve borç kullanırken daha dikkatli olmaları önerilebilir. Bunun sonucunda da öz sermaye-borç dengesinin daha makul düzeylere çekilebileceği düşünülmektedir.

Analiz konusu olan hastanelerin faaliyet yapılarına bakıldığında aktif devir hızlarının sektör ortalamaları düzeyinde seyretmesinin genel olarak olumlu bir gösterge olduğu ve bu hastanelerin etkin varlık yönetimi hususunda başarılı bir tutum sergiledikleri söylenebilmektedir. Ancak bu hastanelerin alacak yönetiminin etkinliğinde tahsil süresindeki değişkenlikten dolayı daha sıkı bir politika izlenmesi gerektiği düşünülmektedir.

Yapılan analizler sonucunda ele alınan hastanelerin karlılık durumları ele alındığında ise genel olarak karlılık oranlarının sektör ortalamalarını yakaladığı görülmektedir. Ancak karlılık

oranlarının dönem dönem negatif düzeylere düşmesinin analiz konusu hastanelerin birkaçının zarar açıklamasından kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Araştırmaya konu edilen hastanelerin finansal analizlerinden yola çıkılarak sektör açısından aşağıda yer alan önerileri yapmak mümkündür;

- Özel hastanelerin likidite düzeylerinin artırılarak kısa vadeli borç ödeme yeteneklerinin geliştirilebileceği düşünülmektedir.
- Özel hastanelerin varlıklarının finansmanında kullanılan borç düzeyinin daha makul seviyelere çekilerek öz sermaye ile borçlanma yoluna gidebilecekleri ve bu sayede finansal risklerini düşürebilecekleri düşünülmektedir.
- Özel hastanelerde daha etkin alacak yönetimi için tahsil süresini belirlemede daha sıkı bir politika izleyerek özel hastanelerin finansal performanslarını artıracabilecekleri düşünülmektedir.
- Söz konusu hastanelerin dönem dönem düşük karlılık göstergelerine sahip oldukları göz önünde bulundurulduğunda ise profesyonel bir finansal yönetim sürecine olan ihtiyaç gözlemlenmektedir. Bu sebepten özel hastanelerde finans yöneticilerine ve finansal yönetime daha çok önem verilmesi önerilmektedir.

Araştırma yapılırken Kayseri ilinde faaliyet gösteren özel hastanelerin 6 tanesinin finansal tablolarına ulaşabilme diğerlerinin finansal verilerine erişilememesi nedeni ile zorluk yaşandığı dikkate alınmalıdır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulguların özelde Kayseri ilinde genelde Türkiye’de faaliyet gösteren hastanelerin finansal performansları hakkında genel bir bilgi sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında hastanelerin finansal oranlarının hangi unsurlardan etkilendiği bu oranların iyileştirilmelerine katkı sağlayacağı için yapılan korelasyon analiz sonuçlarının hastane sektöründeki çalışmaların ilerlemesine yardımcı bulunacağı ve literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Ö. (1998). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Avcıol Yayıncılık.
- Avcı, K. (2014). Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinin Finansal ve Operasyonel Performans Göstergeleri Arasındaki İlişki. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 17 (1), 1-20.
- Aydemir, İ. (2018). Hastanelerde Finansal Performansın Değerlendirilmesi: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Hastane Hizmetleri Sektör Bilançolarında Bir Uygulama. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 4 (2), 133-149.
- Cleverly, W.O. (1990). Improving Financial Performance: A Study of 50 Hospitals. *Hospital and Health Services Administration*, 35 (2), 173-187.
- Çil Koçyiğit, S. (2012). *Hastane İşletmelerinde Finansal Performans Ölçümü ve Türkiye Özel Hastaneler Uygulaması*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çam, H. (2016). Sağlık İşletmelerinde Finansal Performansın Değerlendirilmesi: Karaman Devlet Hastanesi Örneği. *The Journal of International Scientific Researches*, 1 (1), 14-27.
- Ercan, C., Dayı, F. ve Akdemir, E. (2013). Kamu Sağlık İşletmelerinde Finansal Performans Değerlemesi: Kamu Hastaneleri Birlikleri Üzerine Bir Uygulama. *Asia Minor Studies Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2), 54-71.
- Gapenski, L.C., Vogel, W.B. ve Orban-Langland, B. (1993). The Determinants of Hospital Profitability. *Hospital and Health Services Administration*, 38 (1), 63-80.

- Gider, Ö. (2004). *Hastanelerde İndirgenmiş Nakit Akımı Yöntemi ile Firma Değerinin Tespiti ve Ekonomik Katma Değer (EVA) Yöntemine Göre Finansal Performansın Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gider, Ö. (2011). Ekonomik Kriz Dönemlerinin Özel Hastanelere Etkileri: Bir Özel Hastanenin Oran Analizleri Yöntemiyle Finansal Performansına Bakış. *Öneri Dergisi*, 9 (36), 87-103.
- Janati, A., Samaneh, V. ve Jafrabadi M. A. (2014). Development of Financial Indicators of Hospital Performance. *Journal of Clinical Research and Governance*, 3, 92-98.
- Kaufman, K. (1994). *The Financially Competitive Healthcare Organization*. Healthcare Financial Management Association. New York: Irwin Professional Publishing.
- Özgülbaş, N. (2006). Türkiye’de Kamu Hastanelerinin Finansal Durum Değerlendirmede Kullanabilecekleri Bir Yöntem: Trend Analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (29), 129-139.
- Özgülbaş, N., Koyuncugil, A. S., Duman, R. ve Hatipoğlu, B. (2008). Özel Hastane Sektörünün Finansal Değerlendirmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (40), 120-131.
- Shukla, R.K., Pestian, J. ve Clement, J.P. (1997). A Comparative Analysis of Revenue and Cost-Management Strategies of Not-for-Profit and For-Profit Hospitals. *Hospital and Health Services Administration*, 42 (1), 117- 134.
- Walston, S.L. ve Kimberly, J.R. (1997). Reengineering Hospitals: Evidence from the Field. *Hospital and Health Services Administration*, 42 (2), 143-163.
- Welch, J.R. ve Kleiner, B.H. (1995). New Developments in Hospital Management. *Health Manpower Management*, 21 (5), 32-35.